

July 14, 1983

**Memorandum of Conversation between Todor
Zhivkov and Hans-Dietrich Genscher, Sofia**

Citation:

"Memorandum of Conversation between Todor Zhivkov and Hans-Dietrich Genscher, Sofia", July 14, 1983, Wilson Center Digital Archive, Central State Archive, Sofia, Fond 378-B, File 659. Obtained by the Bulgarian Cold War Research Group.
<https://wilson-center-digital-archive.dvincitest.com/document/111123>

Original Language:

Bulgarian

Contents:

Original Scan

ПАМЕТНА ЗАПИСКА

за разговора на другаря Тодор Живков с Ханс-Дитрих Геншер
14 юли 1983 година

В началото на разговора Геншер изказа благодарност, че е поканен на официално посещение в нашата страна и че има възможност отново да се види и разговаря с другаря Тодор Живков.

Геншер предаде поздравии от Кол и Карстенс, след това подчерта, че те внимателно следят икономическото развитие на България и им прави впечатление, че и при сложната международна икономическа конюнктура България продължава да се развива стабилно. След това се спря подробно на външнополитическата линия, която провежда новата коалиция в Бон, като наблегна на приемствеността. Заяви, че и занапред ще развиват отношенията си с европейските социалистически страни, тъй като тези отношения са важен елемент на европейския и световния мир. Геншер даде положителна оценка на двустранните българо-западногермански отношения и изрази решимостта на неговото правителство да продължава да полага усилия за тяхното бъдещо развитие. Засягайки някои международни въпроси, той даде положителна оценка на неотдавнашното посещение на западногерманска делегация в СССР, като наблегна, че разговорите, които са имали със съветските ръководители, са били откровени и открити. Заяви, че подробно е информирал Рейгън и че е настоявал пред американската страна сериозно да помисли за среща Андропов-Рейгън. По негово мнение подобна среща следва да се

проведе в близките месеци, за да се спре растящото напрежение в международните отношения. Заяви, че е съветвал Шулц да се срещне в Мадрид с Громико и след това да направи посещение в Москва с цел да подготвят срещата на най-високо равнище. Според Геншер ние сме имали невярна представа за Рейгън. Той бил човек разумен, с голям жизнен опит и с добри намерения към отношенията Изток-Запад.

Следващата тема, която Геншер засегна, бе Мадридската среща, като, както тук, така и по другите въпроси непрекъснато изтъкваше собствения си принос за положителните решения. Стараеше се да създаде впечатлението, че, ако не е била неговата последна визита във Вашингтон, Мадридската среща не би завършила сега с успех. Говорейки за Женевските преговори за ядрените оръжия в Европа и стратегическите ядрени сили, Геншер изложи познатата натовска позиция, като заяви, че, ако не се стигне до споразумение, то на територията на ФРГ в края на годината ще започне разполагането на новите американски ракети. Говорейки за постигане на споразумение, Геншер многократно се връщаше на т.н. "градинско" споразумение между Квицински и Нитце, тъй като то избягвало включването на английските и френските ракети, което сега било невъзможно и в същото време създавало възможност да се отчетат интересите на съветската сигурност не само в Европа, но и в Далечния изток.

Геншер заяви, че последните съветски предложения на разговорите във Виена, които вземали под внимание някои от западните предложения, могли да служат за база за договаряне. Сега те внимателно ги проучвали и щели в скоро време да дадат отговор. Заяви също така, че внимателно проучвали и предложението за неприбягване до сила в отношенията между двата блока и също щели да отговорят.

Геншер подробно говори за техните намерения да поддържат добри отношения с ГДР. Израз на тези намерения било и решението за отпускане гарантиран от правителството кредит за ГДР.

В отговор на изложението на г-н Геншер, другарят Тодор Живков заяви следното:

"Благодаря за поздравите, които ми изпращат господата Кол и Карстенс. С г-н Кол се познавам. С него имахме вече две срещи – в ГФР и в България. И двете беседи, помня, бяха откровени и полезни. Разбира се, тогава г-н Кол беше представител на опозицията. Сега, когато е на кормилото на държавната власт, отговорността, която ляга върху него, е многократно по-голяма.

Благодаря и за хубавите думи, които казахте, за развитието на България. Нас често ни питат – къде е секретът на вашето успешно развитие? А аз ще Ви кажа, че няма никакъв секрет. Истината е тази, че ние не се увлякохме в получаването безразборно на кредити от западните банки, т.е. не им позволихме да ни хванат за гърлото и да ни притиснат до стената. Истината е и тази, че нашата икономика е тясно свързана с икономиката на социалистическите страни и преди всичко на СССР. 80% от нашия стокообмен е с тази група страни. Така, че ние имаме здрав гръб и гарантиран тил. Както виждате, секрети никакви няма, нещата са прости и ясни и в края на краищата опират до водената политика.

И ние оценяваме положително развитието на нашите двустранни отношения и от наша страна ще правим необходимото за тяхното разширяване и задълбочаване, особено в такива области като икономиката, науката и техниката. Разбира се, следва да продължат и политическите контакти и размяна на културни ценности.

А сега ми позволете, г-н Геншер, да се спра само на някои международни въпроси, тъй като очевидно е, че в рамките на една беседа е невъзможно да бъдат разгледани всички въпроси. Ще започна с това, което казахте, за вашите отношения с ГДР. Аз наскоро бях в тази страна. Какво ми направи впечатление. Първо, че немските другари сериозно се занимават с икономиката и в такива области като икономия на суровини, материали, енергия, намаляване на задълженията към Запада, са постигнали значителни резултати. Само през 1982 година те са реализирали активно салдо по платежния си баланс със запада от 1 милиард и 700 милиона долара. Вярно е, че имат някои трудности, но те не липнаха жизненото равнище на народа. И второ, което ми направи много силно впечатление, това е народа и най-вече младежта. При нашето посрещане и в Берлин, и в провинцията, и в предприятията, които посетихме, имаше десетки километри шпалир, имаше хиляди и хиляди хора, при това хора с добро настроение, възторжено приветстващи. Ние си даваме сметка, че тези приветствия бяха и за нас, и за нашата страна, и за нашата партия, които са добре познати в ГДР. Но си даваме ясно сметка и за друго – че тези възторжени приветствия бяха за социализма, че те са плод на възпитателната работа на ГЕСП, че в ГДР е вече израсъл един друг народ, с друго възпитание – комунистическо. Ето това е истината. Такива са реалностите и от тях и само от тях трябва да изхождаме при формирането на политиката, ако не искаме да изпаднем в дълбоки заблуждения и да претърпим горчиви разочарования.

Вие сте разговаряли дълго с другаря Младенов по отношенията Изток-Запад, по ракетите със среден радиус на действие и по други проблеми. Доколкото разбирам, различия дал господ – и при подхода към проблемите, и при техния анализ и при заключенията и изводите, които правим.

Вие заявихте току-що, че Рейгън не бил лош човек и че намеренията му не били лоши. Вижте, г-н Геншер, така може да оценява внучето своя дядо, приятел своя приятел. Но, когато се оценява един политик, един държавник, единственият критерий, който може да бъде валиден, е практическата насоченост на провежданата от него политика, т.е. не думите, не заявленията, а делата. А, ако оценим г-н Рейгън от тази гледна точка, то балансът е само отрицателен. Какво е направил от встъпването си в Белия дом до сега за запазване на световния мир. Ако изключим няколко мъгляви заявления – нищо друго конкретно. Другото – конкретното, което направи Рейгън и неговият екип, е изострянето на международното напрежение, дрънкането на оръжие, санкции, блокади, трупане на оръжия, създаване на нови системи оръжия за масово унищожение, нежелание да се договори в Женева със СССР на основата на равенството и еднаквата сигурност, търсене на всяка цена да измени съотношението на силите в полза на САЩ, шумно обявеният нов кръстоносен поход за унищожаването, забележете, именно за унищожаването света на социализма, с една дума, не мирно съвместно съществуване, а конфронтация навсякъде и във всичко. Ето, това е балансът, при това непълнен, от делата на Вашия добър човек. Не се обиждайте, г-н Геншер, но на мен ми се струва, че Вие сте се нагърбили с една доста неблагоприятна задача – да бъдете адвокат на Рейгън и на американците – да приемате и одобрявате всичко, каквото те искат от Вас. Не зная доколко подобни действия отговарят на интересите на собствения ви народ. Както знаете, аз съм начело на нашата партия от 1956 година. Така да се каже, доайен съм на първите и генералните секретари от европейските социалистически страни. Следил съм за развитието на

международните отношения през последните десетилетия, в това число познавам и външната политика на различните правителства на ГФР. И трябва да Ви кажа, че общо взето те всички са били проамерикански и пронатовски. Но във външната им политика винаги е имало нюанс, които са запазвали нейната физиономия и естествено са били съобразени с факта, че ГФР е голяма страна, със силна икономика, която може да играе важна външнополитическа роля. Казвам Ви честно, откакто на власт във вашата страна е новата коалиция, вашата външна политика загуби всякаква индивидуалност. Каквото поискат от вас американците – това правите. При това и против собствените си интереси. Да вземем въпроса с ракетите със среден радиус на действие. Вие заявявате, че, ако няма решение в Женева, ще започне разполагането им и твърдите, че по този начин гарантирате вашата сигурност. Но това е дълбоко невярно. Тези ракети ще бъдат под контрол на американците и допълнително ще заплашат сигурността на СССР и на другите социалистически страни и тази заплаха ще идва от територията на ГФР, но вие, западногерманците, няма да сте в по-добро положение, защото ние вече решихме и ще вземем такива ответни мерки, които да поставят вашите страни в същото положение в каквото сме ние. За да бъде ясно – ще инсталираме съветски ракети на територията на европейските социалистически страни. И може да не се съмнявате, че най-напред такива ракети ще бъдат инсталирани на територията на ГДР. Често се говори за колко минути "Пършинг-2" или "Круз" стигат от една страна до друга. А Вие задавате ли си въпроса колко време ще е необходимо, за да стигнат ракети от ГФР до ГДР и обратно. Защото, запомнете, ако пламне ядрен пожар, най-напред ще изгорят ГФР и ГДР, а след това и всички ние. И отговорността ще носят тези, които взеха решенията за новите американски ракети и тяхното инсталиране в Европа – т.е. и Вашето

правителство и лично Вие. Сега говорите за различни формули за намиране на решение. Вие сте били в Москва и във Вашингтон, очевидно там е трябвало да поставите този въпрос. Но, господин Министър, никаква формула не може да помогне, ако една от страните не желае да се договори. А американците, Вашият приятел Рейгън и неговите съветници не желаят договаряне. На тях им трябваше решението на НАТО за инсталиране на новите американски ракети, не без ваша помощ – на западноевропейските страни-членки на НАТО и лично Ваша го получиха и сега въобще не се съобразяват с вас. Такава е горчивата истина, господин Геншер. Класовата омраза е взела връх в американската политика. Тя е заслепила сегашната американска администрация и те с упоритостта на вмаячени кандидати за нови господари на света блъскат човечеството към гибел. Вие знаете, в библията пише за Ноевия ковчег, в който са събрали всички останали живи твари, за да се спасят от потопа. Не е ли време всички, при това достатъчно отговорно, да помислим как да спасим човечеството от надвисналата над него гибел.

Вие повдигате въпроса за среща на Андропов с Рейгън. Разбира се, срещите на най-висшите ръководители и то на такива страни като СССР и САЩ са нещо полезно. Но затова трябва да бъдат създадени необходим климат и условия. А сега и климатът и условията са такива, че Андропов би могъл да се срещне с Рейгън, ако иска, но като частно лице, както се казва, като раб божий. Но като генерален секретар на ЦК на КПСС и председател на Президиума на Върховния съвет на СССР той няма за какво да се среща с Рейгън. Мен, ако ме питат, аз ще бъда против. Или Вие искате на такава среща да се утвърдят безобразията, които направиха в международните отношения Рейгън и нему подобните. Не, такава среща няма да има.

Но, за да завърша – ние, социалистическите страни сме за мир, за сигурност и равноправно сътрудничество. Ние сме против конфронтацията, против надпреварата във въоръженията. Но ние никога няма да позволим да се измени съотношението на силите в полза на Запада и да поставим под заплаха нашата сигурност. Може би това, което Ви казах, не Ви достави голямо удоволствие. Но мисля, че когато се водят разговори, нещата следва да се наричат със собствените им имена, тъй като съм дълбоко убеден, че и най-горчивата истина е по-полезна от най-сладката лъжа. Това особено важи за международните отношения".

По време на обяда важни международни проблеми не бяха засягани.